

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 17. januarija 1857.

Lanska letina

Iz „Allg. Land- u. Forstw. Zeit.“

Ozir na letino preteklega leta je vselej za vsakega modrega gospodarja na več strani mikaven. Če ima kaj v kašti ali v hramu, zamore potem to, kar ima, bolje ceniti, ker vé kako s tem in unim pridelkom stoji po svetu; lože prevdari potem ceno vsakega pridelka, ker gotovo je, da cena se ne ravna po začasnem kupu barantačev, ampak po vesvoljni potrebi tega in unega pridelka. Ako je gospodar manj pridelal kakor je želel in mislil, se s tem ozirom po svetu more tolažiti, če vidi, da tudi drugod je taka; ali pa ga bo manjši pridelk naganjal premišljevat: ali ni v tem ali unem napčno ravnal; po vsaki poti ga tak ozir opominja nasledkov, ki izvirajo iz obilnosti ali iz pomanjkanja pridelkov.

Podali bomo tedaj v sledečem sestavku svojim bravcem resničen popis lanske letine, ne le, kakor je bila v našem cesarstvu temuč tudi drugod po svetu.

Na Angležkem je deževje poljskim pridelkom zlo škodovalo, tako, da so v vsem skupaj komaj le srednjo letino imeli. Ker se je veliko žita mokrega domú spravilo, ga morajo iz ptujih dežel kupovati, da ga mešajo z domačim.

Na Nizozemskem (Niederlanden) so pridelali pšenice, reži, ječmena, ovsu in krompirja obilo in dobrega; le ajda se je slabo obnesla.

Na Danskem (Dänemark) je bila prav dobra letina za rež, za pšenico pa ne, ker ji je premerzlo bilo; krompir je začel letos spet gnjiti, pa ne prehudo. Ajde malo, in še ta slaba; graha dosti, ječmena tudi, ovsu srednjo mero.

Na Rusovskem je bila v deželah poleg izhodnega morja letina bogata, zunaj pšenice, ki je le srednje plenjala. V notranjih krajih, odkodar se oskerbljujejo južne luke Rusovskega z živežem, je bila letina le srednja. Zavolj vojske so v Kersonu, Katerinoslavu in Besarabii malo sejali, pa tudi le srednjo mero pridelali. V Kievu je bila letina tako slaba, da je oral dal le po 5 vagánov. V Volhinii in Podolii so pridelali na oralu zemlje 10 do 12 vagánov. Tergovci, ki navadno dobro poznajo mero pridelkov, terdijo, da čez poldrugi milijon vagánov ne bojo mogli Rusi do prihodnje žetve reži v Odeso na prodaj pripeljati. Sicer pa se je 25. oktobra iz Odeso pisalo, da zavolj lepega vremena so pričakovali iz notranjih krajev Rusovskega mnogo žita, in da je cena za pol, pa tudi za cel sreberen rubelj (po našem za 1 gold. 32 kr.) pri četvertu, to je po našem, pri polčeterem vagánu padla.

Na Francozkem se more lanska letina deliti v trojno: dobra je bila v južnih, srednja v srednjih, slaba pa v severnih in zahodnih krajih; vendar je sploh bila bolja od leta 1855.

V Švajci so našli veliko in dobre pšenice, reži in ječmena; oves je malo plenjal zavolj suše, pa kar ga je, je lep. V nekterih kantonih so pridelali obilo in dobrega krompirja, v nekterih pa ne. (Švajcarska zlo gorata dežela pridelala le četertinko živeža, ki ga potrebuje; iz Nemčije si kupuje primanjstvo).

Na Laškem je bila srednja letina. (Laška dežela se ne more sama živiti in kupuje žito iz Galaca, Odeso, Taganroga, Egipta, Tunisa in Algiera).

Na Španjskem in Portugaljskem pa je bila letina še slabejša kakor na Laškem; tako malo so vsega pridelali, da so se zavolj pomanjkanja živeža nepokoja bali; pšenice vagán plačujejo po 10 do 12 gold. (Koliko jim bo žita treba iz ptujih dežel, se ne more natanko ceniti; Teržáčani menda ne bojo v nemar pustili te primanjstve).

Na Turškem so pridelali pšenice obilo in več kot predlanskem, turšice, lanénega in sezamovega semena pa veliko manj. Pri vsem tem je cena žita v vsi Sirii zlo poskočila, zato, ker kmetovavci iz Yaurana in okolice Nacaretške po lanski sreči zapeljani tudi letos prideržujejo žito; pa jim bo menda spodletelo. Ti kmetje namreč pod šotorih živijo in imajo svoje žito na kupih pod prostim nebom; kadar bo jelo deževati, bojo prisiljeni ga prodati. Pričakuje se tedaj, da bo cena za poldrugi goldinar pri vagánu padla. (Konec sledi.)

Ali telica ali teliček?

V 83. in 94. listu lanskim „Novic“ smo neko znajdbo brali: kako si more gospodar po svoji volji junice ali pa junčike napravljati. Bere se tam, da tako kravo, ki je vajena gospodarju le junčike namesto teličic dajati, je treba le pred molžo, tedaj s polnim vimenom, kjuncu gnati, da juničico dobí. Ta skušnja terdi tedaj, da je polno ali prazno vime pri kravah tista skrivnost, ki prekucuje spol teleta.

Kakor jez tole obračam, na lice ali narobe, se mi nikjer prav ne podá. Polno vime krave telico vstvari, prazno pa telička! Kdo pa košute, divje koze in drugo žival po šumah ali gojzdi molze? Mladiči sesajo, dokler jih drugo mlado ne spodrine, ker ne čakajo maternega oberva, in potlej bi sami kozličji biti mogli, in divje kozice, košutice bi zdišati ne bilo. Vendar se tudi med zverinami lepo vreduje obojni spol, da se na svetu ohrani, kakor je volja vsega-mogočnega Stvarnika. Omenjena skušnja, če jo natančneje prerahljamo in pretresemo, se nam mora pozdevati precej okroglega lica. — Tudi jez sem enako kravše imel, ktero mi je zaporedoma 8 junčikov nametalo, in naposled je pa deveto tele lepa junica bila. Pomolzena je bila šicer krava le dve poti na dan: zjutraj in zvečer, ker je ob tistem času, po košni namreč, čednik celi dan z živino na paši bil; je tedaj s polnim vimenom vselej se možila. Po takem bi bil mogel vselej le telico dobiti; pa je osemkrat le teliček bil, in le naposled pri enakih okolišinah telica, ktera bo zdaj kmali 3 leta stara, in gospodar je je lepo vesel.

Ker pa ta reč v večje in imenitniše pomene sega, kakor si kak lahkoglavec domišljevat utegne, je toraj vredna, da se bolj natanko razdrobi in pretrese. Da bi polno ali prazno vime pri kravi sprerodek ali včim ženskega ali moškega spola bil, je toliko verjeti, kakor da je kdaj kriljatnik (pegaz) prav konj bili. Če se je zgodilo, nič drugega ni bilo, kakor zgolj primerljaj, ne pa natorna postava.

Da pa svoj cilj in konec dosežem, moram najpopred

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 21. januarija 1857.

Lanska letina.

(Konec.)

Evo! letino lansko v deželah našega cesarstva:

V doljni Avstrii bila je za ozimino in jaro žito dobra, za klajo srednja, za krompir, repo in vse korenstvo prav dobra, za vino in sadje slaba zavolj pomladanskega mraza in toče. Pridelk žita je tolikšen, da ga je dosti za deželne potrebe, v več krajih še čez. Krompir je malognjil v nekterih krajih, v nekterih pa zlo; gosence so le v enem kantonu zelje skor popolnoma pokončale.

Na Ogerskem v okrožji Požunskem (Presburškem) je bilo krompirja, zlasti v severnih komitatih, toliko, da se cent dobí po 24 do 36 kr., ki je lani veljal 48 kr. do gold.; gnjil je malo. Klaje so pridelali v nekterih krajih tako malo, da nekteri kmetovavci ne bojo mogli vse svoje živine čez zimo prerediti in bojo tedaj prisiljeni je kaj prodati; žitni pridelk je zadosten; vina srednje mero, sadja nič; — v okrožji Kašavskem je bila letina zlo taka kakor v Požunskem, vina so pridelali dovelj.

V Serbski vojvodini kakor v Kašavski: žita, krompirja in vina dovelj, klaje srednje mero, sadja celo malo.

Na Českem ozimino ne ravno obilo, pa ta posebno dobra; 391 sosesk je toča zlo poškodovala; krompirja in vsega korenstva prav obilo, krompir je poredkoma gnjil; vinsko tertó imajo le v 2 okrožjih, pridelk je bil srednji; sadje povsod slabo, ki v nekterih krajih še dozorelo ni; sploh je tó letina bila taka, da bo dežela shajala z domačim pridelkom.

Marska dežela je pridelala žita, krompirja in vsega korenstva prav obilo; polovico žita, ki so ga pridelali na rodovitni Hani, bojo lahko prodali; krompirja so dobili toliko in tako lepega, da že davnej ne takega, vina srednje mero pa dobrega, okoli Znojema (Znaim) pa posebno dobrega.

Na Šlezkem žita toliko, da ga bo dosti za domače potrebe, le pšenice bo premalo, ravno tako tudi sočivja in sadja; vsega tega pa Šležčani tudi v dobrih letinah ne pridelajo za potrebo, ampak kupujejo drugod. Klaja sicer dobra, pa sila malo so je pridelali. Vina ne pridelujejo nič.

V Galiciji letina za žito in klajo dobra, za krompir srednja, za sadje slaba; vina ne pridelujejo Poljci nič. Galicija in pa Tiroljsko ste v našem cesarstvu edini deželi, kjer so klaje za živino dovelj pridelali, ker je bila spomlad mokra in sploh vreme za senó in otavo ugodno.

V Tirolih vse dobro, tudi klaja, le vina srednje mero, sadja pa skor nič; v nekterih krajih je krompir zlo bolehal pa tudi grojzdje. Kupčija z živino je živa zavolj obilne klaje. Sicer pa tudi tiroljska dežela v dobrih letinah ne pridelala toliko, da bi preživela svoje ljudi.

Na Salcburškem je bila letina za žito in krompir in korenstvo sploh dobra, vendar ne pridelala ta dežela nikoli toliko, kolikor potrebuje. Ker je zraven gojzdnarstva živinoreja v ti deželi pglavitna reč in ker so malo klaje letos pridelali, ne bo za živinorejo letošnje leto dobro.

Na Krajnskem je bila letina za ozimino dobra, za jaro žito srednja, za krompir, repo, zelje itd. dobra, za klajo le srednja, za vino dobra, za sadje pa slaba, le češpelj je bilo v nekterih krajih dovelj. Jaro žito in mervo je velika suša zlo zaterla; vina dosti in dobrega. Pridelk je za deželne potrebe zadosten.

Od Koroške dežele ne stoji nič v tem popisu.

Na Štajarskem ozimino prav obilo, jarine dovelj, krompirja itd. dovelj, klaje srednja mera, vinska letina dobra, za sadje slaba. V okrožji Bruškem (v gornjem Štajarji) je krompir tako gnjil, da se je bati, ako ne bo ta nesrečna bolezen kmali jenjala, ga ne bojo v tem kraju celo nič več sadili; več kmetovavcev ga je že sedaj popolnoma opustilo.

Na Primorskem (Teržaškem in Goriškem) ozimina dobra, jaro žito, krompir in drugo korenstvo kakor klaja srednja, za sadje slaba. Na Goriškem bojo shajali z domačimi pridelki, le v kantonu Bovškem (Flitsch) je toča dvakrat vse pobila. V Istri, ktera žita nikoli toliko ne pridelala, kolikor ga potrebuje, niso vina skor nič pridelali, pa tudi oljka se je slabo obnesla; v okolici Teržaški je bila letina slabeja od predlanskega; krompir je na več krajih gnjil in tudi grojzdje je zlo bolehalo na Goriškem in v Istri; le v okolici Teržaški ni bila ta bolezen tako huda in tukajšna terta obeta prihodnje leto obilen pridelk.

Na Horvaškem in Slavonskem je bila letina skozi in skozi srednje mere; v komitatu Reškem ni bilo vina in sadja skor nič.

Ako povzamemo sedaj letino iz vseh dežel avstrijskega cesarstva, vidimo, da v obče (sploh) je bila lanska letina za ozimino in jaro žito, za krompir, repo, zelje in vse korenstvo — dobra, za klajo in vino — srednja, za sadje — slaba.

Ali telica ali teliček?

(Dalje.)

Ako je res, da so mnogotere skušnje gospodarje učile, da polno vime pri kravah je dviglej telice ali teleta ženskega spola, pomolzeno ali prazno vime pa skrivnost možkega teleta, moramo tedaj tudi pri konopljah misliti, da se ob času cvetja spolovinijo. Ali vprašanje je: kako in kje? — Če spol konoplje, kakor pri kravi, od okolišin (praznega ali polnega vimena) svoj pričetek dobiva, kako se pa to godí, da je na vsakem konopljišu vselej le mnogo več belic kakor semenic? Bi mogle vendar kake okolišine kdaj, kako leto, tako nanesti, da bi več ženskih kakor možkih konopelj bilo, pa je vendar le vselej narobe. — Djali smo, da kmetica prav dobro semence od jalovic razločiti vé, da belice poruje, kadar čas konoplje ruvati pride, semence pa še v rasti pustí, da na njih seme dozorí, in to ona storí, kadar spozná, da so se belice dobro svojega prahu otresle, ženke pa že lepo zerno storile; saj so jo druge izurjene kmetice tako naučile, ali jo je pa skušnja zmodrila, da konopelj ne smé pred ocveto ruvati, če